

NAČELA KOSTUMIRANJA V FOLKLORNIH SKUPINAH IN DROBCI IZ PROTOKOLA

dr. BOJAN KNIFIC

To besedilo je nastalo na podlagi pobude, izrečene na občnem zboru članov Zveze ljudskih tradicijskih skupin Slovenije januarja 2009, kjer je bila izpostavljena potreba po oblikovanju "pravil" kostumiranja folklornih skupin. Osnutek besedila so pregledali strokovni spremljevalci srečanj odraslih folklornih skupin, se z vsebino strinjali, zato jo na tem mestu objavljamo kot pomoč vsem, ki se ukvarjajo s folklorno dejavnostjo.

1. Oblikovanje kostumske podobe

Temelji naj na raziskavi, ki upošteva razpoložljive vire o oblačenju določene skupine prebivalstva določenega območja v določenem času in ob določenem dogodku. Upošteva naj družbene razmere, ki so na oblačenje vplivale, in strukturo skupine (starostno in po spolu). Oblikovanje kostumske podobe naj bo kar se da skladno s programom, ki ga skupina predstavlja. Tako naj bo na primer kostumska podoba iz istega časovnega obdobja kot predstavljeni pesi.

Kostumsko podobo odločilno zaznamuje pokrivanje glav. V prvi polovici 19. stoletja so bile glave poročenih žensk praviloma vedno pokrite, lasje pa so se izpod pokrival videli bolj izjemoma. Zdenka Dušič, vodja otroške folklorne skupine iz Brežic in članica folklorne skupine iz Artič, v peči. (Foto: Janez Eržen, regijsko srečanje odraslih folklornih skupin Dolenjske, Bele krajine in Posavja, Novo mesto, 29. 5. 2009.)

2. Izбира materialov in izdelava

Pri izbiri materialov naj se čim bolj upoštevajo nekdanja surovinska sestava blaga (in drugih sestavin folklornih kostumov), struktura tkanja, barve in vzorci. Če ustreznih materialov na tržišču ni in jih niti ni mogoče zagotoviti na ljubiteljski dejavnosti razumen način, je možno uporabiti druge materiale, ki se kar najbolj skladajo z nekdanjimi (ustrezna barva, otip, vzorec, struktura tkanja).

Izdelava naj se čim bolj približa nekdanji, pri čemer naj bo zlasti pri poustvarjanju oblačenja ob praznih dneh posebna pozornost namenjena nadrobnostim, ki krasijo oblačila in druge dele folklornih kostumov. Izdelovalci folklornih kostumov sicer lahko uporabljajo sodobne priprave in tehnike izdelovanja, a se videz kostumov ne sme bistveno oddaljiti od izvornikov.

Izogibati se je treba uniformnemu kostumiranju (če to nima ustrezne osnove v programskem konceptu).

3. Urejenost

Oblačenje in nošenje folklornih kostumov naj bo skladno z viri, na podlagi katerih so bili oblikovani. Hkrati pa naj bo skladno tudi celotno urejanje z viri in vsebino programa, ki ga skupina v njih izvaja. Posebna pozornost naj bo posvečena urejanju pričeske in pokrivala, pri čemer naj se upošteva tudi starost članov. Treba se je izogniti vsem sodobnim oblačilnim dodatkom (sodoben nakit, ure, lasnice, očala ...). Očala so dopustna v izjemnih primerih, če druga rešitev ni mogoča (izbrana naj bodo taka, ki so kar najmanj opazna). K folklornemu kostumu sodi le nakit, ki je izbran posebej zanj. Dopuščena je nošnja današnjih poročnih prstanov, razen če vloga v odrski postavitvi folklorniku tega ne dopušča.

Če je nastop v prostoru, kjer so reflektorji, je dovoljena odrska maska, s katero se nekoliko poudari naravni videz (skromno pudranje, z rdečo šminko poudarjena usta, nežno poudarjene ličnice in oči – v nežnih rjavih tonih), sicer ličenje ni zaželeno.

K celotnemu videzu ne sodijo barvani lasje (barvani v rdeče, izrazito svetlo ...).

4. Nošenje folklornih kostumov in vedenje

Folklorniki naj bodo v celoti kostumirani od trenutka, ko zapustijo garderobo (ali drug prostor, kjer se preoblečejo), do tedaj, ko se ponovno preoblečejo v lastno obleko. Ženskam tako ni dopuščeno, da bi se z odkrito glavo (če pričeska ni urejena) pojavljale drugje kot v garderobi, enako velja za maskirane ljudi (npr. kurenti), prav tako ni dopustno, da bi moški ali ženske slekle kakšen oblačilni kos pred vstopom v garderobo. Na odru ali pri fotografiranju morajo biti folklorniki do popolnosti urejeni.

Folklorniki naj se vedejo spoštljivo do oblačilne dediščine, ki jo s kostumi interpretirajo, ter do kraja, občine in države,

ki jo prek folklornega kostuma predstavljajo. V folklornih kostumih na mestih, kjer bi folklornike lahko videli ne-folklorniki, ni dovoljeno kaditi, piti alkohola in jesti, razen izjemoma (v protokolarne namene ob sprejemih pri županu, predsedniku festivala ...). Prav tako ni primerno vpitje, razgrajanje in drugo nedostojno vedenje.

5. Vzdrževanje folklornih kostumov

Vzdrževanje naj bo skladno z viri, ki narekujejo kostumsko podobo. Folklorni kostumi, ki ponazarjajo oblačenje ob prazničnih dneh, naj bodo skrbno oprani in zlikani. Če ponazarjajo oblačenje ob delovnih dneh, naj bo izpostavljena vsakdanjost. Pri prazničnih oblačilih je treba paziti na čistočo in obliko tudi med samim nošenjem (v nekaterih primerih ni dopustno sedenje, potrebna je previdnost pri hoji po stopnicah ...).

Za sprotno vzdrževanje folklornih kostumov skrbi vsak folklornik ali garderober s pomočniki, če je tak dogovor v skupini.

Na gostovanjih, na katerih se folklorniki večkrat oblečejo v isti folklorni kostum, je treba vzdrževanju posvetiti še posebno pozornost in vsaj nekatera oblačila likati pred vsakim oblačenjem. Na daljša gostovanja je treba vzeti dvojno perilo (srajce, rokavce ...).

Vlažnih oblek, bluz, srajc ni primerno za daljši čas shranjevanja v plastičnih vrečkah.

6. Odgovornost

Za ustrezno vzdrževanje, oblačenje in nošenje folklornih kostumov in vedenje folklornikov je odgovoren vodja folklorne skupine, razen ko vodstvo skupine za ta namen zadolži drugo osebo.

7. Načela higiene in osebne urejenosti

Pred oblačenjem folklornega kostuma je treba poskrbeti za osebno higieno (prhanje). Moški naj bodo obriti, razen ko viri, ki narekujejo kostumsko podobo, pričajo drugače. Priporočljivo je, da se pod folklorni kostum obleče bela bombažna majica s kratkimi rokavi, ki navzven ne sme biti vidna, da vpije večino potu, ki bi sicer škodoval kostumu.

8. Shranjevanje folklornih kostumov

Lastniki folklornih kostumov so razen izjemoma (ko si je folklorni kostum kupil vsak član sam) folklorne skupine oz. društva, v katerih delujejo. Shranjeni so v posebnih prostorih – garderobah, izjemoma drugje. Za izdajanje folklornih kostumov iz garderobe sta dve dobri možnosti: a) izdajajo se pred vsakim nastopom, b) izdajajo se posameznikom za daljši čas. Zlasti za slednje je obvezna natančna evidenca.

Hranjeni morajo biti tako, da vsak del ohrani obliko, se ne mečka, trga ali drugače izgublja prvotno podobo. Prenašajo naj se na obešalnikih, prekritih s prevlekami (vreče), v

Če je za prvo polovico 19. stoletja veljalo, da so bile ženske pokrite, pa so bile ob koncu 19. stoletja kdaj pa kdaj tudi že odkrite, a s pričeskami, ki so bile urejene po tedanji modi. Na fotografiji je Akademska folklorna skupina Študent iz Maribora.

(Foto: Janez Eržen, prireditev Stu ledi nej pride nuter – folklorno srečanje, posvečeno Stojanu Petarosu, Sežana, 12. 10. 2008.)

kovčkah in drugih, za ta namen kupljenih pripomočkov – škatlah (najustreznejša je kombinacija vsega naštetega).

9. Uporaba folklornih kostumov

Uporabljajo se na nastopih folklornih skupin, kjer te prikazujejo plesno in drugo izročilo. Izjemoma se uporabljajo v protokolarne namene (na državnih, občinskih, krajevnih in drugih prireditvah, pri katerih je v ospredju kulturno poslanstvo), še bolj izjemoma na prireditvah zabavnega značaja, zlasti če folklorni skupini ni omogočeno predstaviti svojega primarnega programa, poustvarjanja plesnega in drugega izročila.

Odsvetuje se izraba folklornih kostumov v funkciji scenskega dekorja na prireditvah, kjer sodelujejo narodnozabavni ansambli ali drugi izvajalci, pri katerih je v ospredju zabavna funkcija in ne kulturna.

Folklornih kostumov ali njihovih sestavin ne priporočamo za pustno šemljenje, razen tistih, ki so izdelani v ta namen.

10. Tujina

V tujini naj se za protokolarne namene, povorke, javne predstavitve ... uporabljajo predvsem folklorni kostumi, ki ponazarjajo oblačenje ob praznih dneh. Oblečeni naj bodo še posebej skrbno in z občutkom, saj z njimi folklorniki predstavljajo sebe in svoj narod.

11. Posojanje folklornih kostumov

Sprejemljivo je zgolj posojanje poznanim osebam in skupinam, za katere je z gotovostjo mogoče predvidevati, da jih bodo znali pravilno obleči in jih bodo uporabljali v skladu z navedenimi merili.

12. Drugo

Oblačenje žensk v moškega ali moških v ženske ni dopustno, razen če to narekuje vsebina odrske postavitve (šemljenje ob prikazu pusta, svatbenih prizorov ...).

IZOBEŠANJE ZASTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE V SLOVENIJI IN PROTOKOLARNA DARILA

Izobešanje zastave

- Slovenska zastava ne sme viseti navpično, ampak mora biti obešena tako, da si od zgoraj navzdol sledijo bela, nebesno modra in rdeča barva.¹ Grb mora stati pokončno.
- Če sta izobešeni dve zastavi, je zastava Republike Slovenije vedno na levi.

¹ Izobešena ali nameščena je lahko vodoravno na jamboru ali drogu, ki stoji pod kotom 90° ali na drogovi, ki so nameščeni pod kotom od 45 do 90°. Na trdni podlagi (stena itn.) je lahko nameščena le vodoravno oziroma pod kotom od 45 do 90°, od leve proti desni navzdol.

- Če so izobešene tri zastave, je zastava Republike Slovenije vedno na sredini.
- Če je izobešenih več zastav in te stojijo:
  - v polkrogu: zastava Republike Slovenije je vedno na sredini;
  - v koloni: zastava Republike Slovenije je vedno na začetku kolone;
  - v vrsti: zastava Republike Slovenije mora biti prva v vrsti, oz. gledano od spredaj, vedno na levi.

Protokolarna darila

- Darila dajemo diskretno, sprejemamo jih vidno.
- Vključena so lahko v dobrodošlico ali pa so del slovesa.
- Načeloma darilo prinese gost, vse bolj pa se uveljavlja, da mu ga da tudi gostitelj.
- Če gost ne prinese darila gostitelju, nima gostitelj nobenih obveznosti glede daril do gosta.

Sta zastavi pravilno izobešeni? Da ali ne in zakaj?
Predlagamo pogled v besedilo.